

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ  
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ  
МАРІУПОЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА  
ГО «ФОНД РОЗВИТКУ МАРІУПОЛЯ»  
АРІЕЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, Ізраїль  
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ ТА ГУМАНІТАРИСТИКИ (WSEH), Республіка Польща  
ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ  
«ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»  
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ (EIDV), Словацька Республіка  
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (EUST), Республіка Польща  
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ  
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС-ОСВІТИ  
АСОЦІАЦІЯ СПРИЯННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ «SPACETIME»

# **СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОГО ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

**Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції  
(Маріуполь, 9 жовтня 2020 р.)**

Маріуполь  
2020

**Редакційна колегія:**

**Голова** – *Марова С. Ф.*, д.держ.упр., професор, голова оргкомітету, ректор Донецького державного університету управління;

**Заступник голови** – *Балуєва О. В.*, д.е.н., професор, заступник голови оргкомітету, проректор з наукової роботи Донецького державного університету управління

**Члени ради:**

*Токарева В. І.*, д.держ.упр., професор, проректор з науково-педагогічної роботи Донецького державного університету управління;

*Смирнова І. М.*, д.пед.н., доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»;

*Солоха Д. В.*, д.е.н., професор, декан факультету економіки Донецького державного університету управління;

*Дятлова В. В.*, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Донецького державного університету управління;

*Черниш О. І.*, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри менеджменту невиробничої сфери Донецького державного університету управління;

*Стойка А. В.* д.держ.упр., професор, завідувач кафедри туризму Донецького державного університету управління;

*Тарасенко Д. Л.*, д.е.н., доцент, декан факультету права і публічного управління Донецького державного університету управління;

*Маслов І. З.*, к.т.н., механік I-го розряду, завідувач кафедри судових енергетичних установок і систем Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»;

*Калініна І. В.*, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри спеціально-правових дисциплін Донецького державного університету управління;

*Никифоренко Н. О.*, к.і.н., доцент, завідувач кафедри соціології управління Донецького державного університету управління;

*Хороших В. В.*, к.держ.упр., доцент, завідувач кафедри маркетингу Донецького державного університету управління;

*Драгомірова Є. С.*, к.е.н., доцент, доцент кафедри туризму Донецького державного університету управління;

*Ткаченко О. Г.*, к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Донецького державного університету управління.

Затверджено рішенням Вченої ради Донецького державного університету управління від 01.10.2020 р. № 2.

**С 83** *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання) м. Маріуполь, 9 жовтня 2020 р. Маріуполь. 2020. 442 с.*

У збірнику представлені матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку». Наведено погляди представників органів державної та місцевої влади, наукової спільноти та практиків щодо проблем формування стратегічного потенціалу державного та територіального розвитку та пошуку шляхів їх вирішення. Матеріали будуть корисними для науковців, практиків, керівників підприємств, викладачів вищої школи, аспірантів, студентів.

2. Гуріна Д. П., Калініна І. В. До питання щодо компетенції та компетентності судового експерта у кримінальному провадженні. *Криміналістика і судова експертиза*. 2018. Випуск 63. С. 195–203.

3. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології. Тернопіль: Видавництво «Крок», 2018. 262 с.

УДК 342.9

## ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

ГРИГОР'ЄВА В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри спеціально-правових дисциплін,  
Донецький державний університет управління

Питання щодо принципів державної служби залишаються актуальними, що обумовлено забезпеченням результативності функціонування держави шляхом забезпечення ефективної діяльності органів державної влади, реалізації та охорони інтересів громадян, суспільства та держави. Саме тому особливе місце у системі принципів державної служби займає принцип верховенства права, як такий що максимально зорієнтований на ефективне забезпечення реалізації людоцентричної ідеології державної управлінської політики.

Теоретичні та практичні розробки з питань державної служби, зокрема принципів її діяльності запропонували правники-адміністративісти В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. О. Галай, С. Ю. Дубенко, В. Я. Малиновський, Т. В. Мотренко, О. Ю. Оболенський, Ю. М. Старілова та інших.

Тривалу історію становлення має доктрина верховенства права, зокрема, у зарубіжній науковій думці у різних аспектах досліджували М. Розенфілда, Б. Таманаги, Л. Фуллер, Д. Гом'єн, Д. Валадеса, в українській науковій думці питанням розкриття поняття принципу верховенства права приділяли увагу С. Головатий, О. Гончаренко, С. Гусарев, О. Зайчук, А. Колодій, М. Козюбра, Ю. Кравченко, Н. Оніщенко, О. Петришин, П. Рабінович, О. Руднева, М. Селіванов, Т. Фулей, Ю. Шемшученко та ін.

Діапазон думок щодо тлумачення та призначення принципу верховенства права доволі широк від найвищого правового призначення як «інструмента правового відродження» до категоричного заперечення самостійності даної категорії. Досі спостерігається недостатня визначеність змісту цієї категорії що у більшості обумовлено дискусійністю та фактичною відсутністю однозначного тлумачення.

Неодмінно треба нагадати, що саме система загального англо-саксонського права вважається батьківщиною категорії «верховенства права» як фундаментальний конституційний принцип англійського права. Зокрема термін «верховенство права», що англійською «the rule of law» був запропонований у 1656 році англійським вченим і політичним діячем Д. Гаррінгтоном [1]. Але доктринальним джерелом уявлень про верховенство права визнається праця англійського вченого А. Дайсі «Основи государственного права Англии. Введение въ изучение английской Конституции» [2] у якій було обґрунтовано значення й

сутність верховенства права, зокрема сформовані такі складові цієї категорії як недопущення зловживання адміністрацією владою, що їй належить, підпорядкування усіх підданих країни англійським законам та судам та судовий захист прав й свобод людини.

Обидві доктрини, теорії верховенства права та правової держави, як здобутки різних правових систем, побудовані на визначені пріоритетності права, тісно пов'язані між собою, особливо наглядним це є в світових інтеграційних процесах, зближення правових систем, їх уніфікації та гармонізації. На думку М. Козюбри при дослідженні «истории развития английского «Rule of law» и немецкого «Rechtsstaat» наблюдались существенные расхождения, сегодня вряд ли есть весомые основания для поиска существенных различий между верховенством права и правовым государством, ... в современном мире они являются «обобщенными названиями родственных концепций». Отличия между ними сегодня скорее терминологические, чем содержательные» [3].

У сучасному світі постулати доктрини верховенства права поступово впроваджено на міжнародному рівні у міжнародно-правових актах зокрема, Загальній декларації прав людини (1948 р.) на європейському рівні Статуті Ради Європи (1949 р.) та Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (1950 р.).

Принцип верховенства права покладений в основу створення та діяльності Ради Європи, проголошуючи у Статуті «відданість духовним та моральним цінностям, які є спільним надбанням їхніх народів і справжнім джерелом особистої свободи, політичної свободи та верховенства права, принципам, які становлять підвалини кожної справжньої демократії» зобов'язуючи кожного члена Ради Європи «визнати принципи верховенства права та здійснення прав людини і основних свобод всіма особами, які знаходяться під його юрисдикцією» (преамбула та ст. 3. Статуту Ради Європи).

Однак ні один нормативний документ не має конкретизації змісту верховенства права та вимог для його забезпечення. Тому значним етапом у формуванні уявлень про верховенство права, його складових змісту з урахуванням практики Європейського суду з прав людини та тривалих доктринальних досліджень були здійснені Європейською комісією «За демократію через право» (Венеційська комісія) [4].

Активне розповсюдження верховенства права є свідченням сучасного правового розвитку країни до якого Україна долучилась, поклавши верховенство права як загальновизнаний універсальний правовий принцип в основу конституційного ладу після входження в 1995 році до Ради Європи (закон України «Про приєднання України до Статуту Ради Європи») та ратифікації Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (1997 р.). Конституція України проголосила нашу державу демократичною та правовою державою (ст. 1), дію принципу верховенства права (ст. 8).

Закон «Про державну службу» нормативно закріплюючи систему принципів державної служби, що є публічно-правовим інститутом, який спрямований на виконання завдань та функцій держави за допомогою особливого виду професійної службової діяльності, віддається пріоритет принципу верховенства права. Тим самим проголошуючи базовим правовим положенням для усієї системи державної служби принцип забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина

відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави (с. 4 Закону)

Однак початком «формування системи державного управління, яка стане близькою до потреб і запитів людей, а головним пріоритетом її діяльності буде служіння народові, національним інтересам» як мета «людиноцентристської» Концепції адміністративної реформи в Україні [5], тобто як зазначав В. Б. Авер'янова налагодження цивілізованих взаємозв'язків (відносин) людини з державними органами та їх посадовими особами [6].

Слід зазначити, що принцип верховенства права збагачує сучасне розуміння верховенства закону, особливо набуває актуальності при реалізації дискреційних повноважень посадовими особами. Тому наділяючи правом при здійсненні повноважень самостійно обирати варіант поведінки та рішення на власний розсуд законом повинні бути встановлені чіткі межі, бо «цей механізм повинен забезпечувати, з одного боку, захист особи від свавільного втручання органів державної влади у її права і свободи, а з другого – наявність можливості у особи передбачати дії цих органів» [7]. Ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи спеціальна Рекомендація R (80) 2 «Щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами» запровадила керівні принципи при обирає найоптимальнішого варіанту рішення з погляду досягнення публічних інтересів є складовою системи вимог спрямованих на забезпечення реалізації принципу верховенства права.

Система принципів проголошених у ст. 4 Закону України «Про державну службу», а саме здійснення державної служби із дотриманням принципів: верховенства права, законності, професіоналізму, патріотизму, доброчесності, ефективності, забезпечення рівного доступу до державної служби, політичної неупередженості, прозорості та стабільності має чітке практичне значення. Кожний окремий принцип має вагоме значення та спрямований на ефективність діяльності державного службовця, саме тому, системна (комплексна) реалізація усіх принципів спрямована на посилення базового принципу державної служби – верховенства права, який являє невід'ємну частину правової, політичної та суспільної культури та створює умови для успішної реалізації перетворень у системі взаємодії держави та громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Golding M. Retroactive Legislation and Restoration of the Rule of Law. Annual Review of Law and Ethics. 1993. № 1. P. 172.
2. Дайси А. В. Основы государственного права Англии. Введение в изучение английской Конституции / пер., доп. по 6-му англ. изд. О. В. Полторацкой, под ред. проф. П. Г. Виноградова. М.: Типограф. Товарищества И. Д. Сытина, Пятницкая ул., свой домъ, 1905. 658 с.
3. Козюбра Н. И. Верховенство права - основополагающий принцип правовой и политической систем Украины. В монографии: Правовая система Украины: история, состояние и перспективы: в 5т. Т.1: Методологические и историко-теоретические проблемы формирования и развития правовой системы Украины / Под общ. ред. М. В. Цивика, А. В. Петрицева. Харьков: Право, 2011.

4. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія) Доповідь «Про верховенство права», схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr).

5. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні. Указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98>.

6. Авер'янов В. Б. Принцип верховенства права в новій адміністративно-правовій доктрині. Часопис Київського університету права. 2006. №1. С. 2–6.

7. Рішення КСУ у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої, абзаців першого, другого, четвертого, шостого частини п'ятої статті 141 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та положень пункту 5 розділу III «Прикінцеві положення» Закону України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» (справа про щомісячне довічне грошове утримання суддів у відставці) від 8 червня 2016 року № 3-пп/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-16>.

УДК 35.073.6

#### **АКТУАЛІЗАЦІЯ ПИТАНЬ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ**

*ГУЗЕНКО О. П.,*

кандидат економічних наук, доцент

*Донецький юридичний інститут МВС України*

Митні правовідносини відіграють доволі значну роль в системі проведення операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Як поняттєва категорія «митні правовідносини» являє собою суспільні відносини, які регулюються нормами митного права і виникають у процесі і з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. При цьому формують їх в період документування митних операцій та узгодження правил спілкування між комерційними партнерами. Тема є доволі актуальною та сучасною так, як торкається питань юридичного підкріплення позиції комерційних партнерів.

Ключовим законодавчим актом, який регламентує митні правовідносини вважається Митний Кодекс України. Чинний Митний Кодекс України прийнято 13 березня 2012 року. Структурно МКУ законодавець розробив з урахуванням 21 розділу, які розмежовано на 83 глави і 590 статей [1]. Крім того, законодавець деталізує окремі положення Кодексу в таких законодавчих актах як Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», «Про режим іноземного інвестування», «Про гуманітарну допомогу» та інші.

Чисельні наукові праці свідчать про те, що питання митних правовідносин залишається доволі актуальним та сучасним. На даний час дискусійна платформа серед науковців, у більшості випадків окреслюється у сфері специфічних рис митних правовідносин. Серед науковців варто зазначити наступних Н. Ю. Щербюк